

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1937/1-VIII/4 24.12.2009. године	
--	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој II редовној седници, 24.12.2009. године – на основу чл. 211. став 1. алинеја 14. и члана 256. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ДИФЕРЕНЦИЈАЛНО-ДИЈАГНОСТИЧКА СНАГА ИНСТРУМЕНТА ЗА ПРОЦЕНУ НИВОА РАЗВОЈА САМОДИФЕРЕНЦИЈАЦИЈЕ И ОДНОСА СА ВАЖНИМ ДРУГИМ, докторанда мр Тијане Миладиновић.

За ментора је одређен проф. др Горан Кнежевић.

<u>Доставити:</u> 1х Универзитету у Београду 1х Стручном сараднику за докторске дисертације 1х Шефу Одсека за правне послове 1х Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
--	--

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/1665
13.01.2010.
(број захтева)
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Диференцијално-дијагностичка снага инструмента за процену нивоа развоја
самодиференцијације и односа са другим
(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ психологија

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Тијана (Слободан) Миладиновић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски фак. у Београду

Година дипломирања: 1995.

Назив магистарске тезе кандидата: _____

Опажање особености темперамента тромесечних беба од стране њихових мајки
и фактори ризика за психосоцијални развој деце

Назив факултета на коме је магистарска теза одбрањена: Филозофски

Година одбране магистарске тезе: 2003.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 24.12.2009.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

OBRAZLOŽENJE TEME DOKTORSKOG RADA

DIFERENCIJALNO DIJAGNOSTIČKA SNAGA INSTRUMENTA ZA PROCENU NIVOA RAZVOJA SAMODIFERENCIJACIJE I ODNOSA SA VAŽNIM DRUGIM

1. UVOD

Značaj istraživanja

Procenu strukture ličnosti tradicionalno obavljaju psiholozi, psihijatari i psihoterapeuti. Na osnovu ove procene donose se važne odluke o načinu lečenja osobe, njene sposobnosti za obavljanje određenih poslova, evaluiraju se efekti psihoterapije. U ovom radu pokušaćemo da povežemo savremena saznanja o proceni strukture ličnosti do kojih se dolazilo nezavisno u okviru ove tri srodne struke.

Savremena istraživanja psihoterapijskih ishoda uglavnom su usmerena na utvrđivanje stepena redukcije simptoma. Po psihoanalizi, redukcija simptoma je od sekundarnog značaja u odnosu na promene u strukturi ličnosti. Merenje psihodimanskih varijabli promene strukture ličnosti je veoma složeno usled teškoća koje nailazimo prilikom pokušaja operacionalizacije psihoanalitičkih konstrukata. Psihoanalitičari tvrde da empirijska istraživanja ne uspevaju da obuhvate složenost njihovog kliničkog iskustva i nemaju poverenja u njihove rezultate. Ipak, poslednjih decenija nemoguće se polako transformiše u moguće sve češćom bliskom saradnjom psihoanalitičara i istraživača.

U ovom radu operacionalizovaćemo određene psihoanalitičke pojmove koje se odnose na strukturu ličnosti, te koristeći upitnik umesto analitičara kao instrumenta procene, pokušaćemo da procenimo nivo strukture ličnosti. Spoljašnji kriterijum kojim ćemo proveriti validnost ove procene biće psihijatrijska dijagnoza.

Rezultati ovog rada potencijalno će omogućiti bolje razumevanje psihopatologije, strukture ličnosti i načina njenog procenjivanja, te će olakšati komunikaciju između stručnjaka koji se bave mentalnim zdravljem.

Definisanje osnovnih pojmova i teorijski okvir

Cilj psihoanalitičke psihoterapije je strukturna promena. Strukturna promena tradicionalno se definiše kao značajna modifikacija nesvesnog intrapsihičkog konflikta koji leži ispod formiranog simptoma. Uglavnom se odnosi na promenu ravnoteže između Ja, Nad-ja i Ono, sa značajnim proširenjem sistema Ja i smanjenjem pritisaka nesvesnog iz Nad-ja i Ono. Po savremenoj psihoanalizi, u psihoanalitički koncept strukturne promene treba uključiti i promene u unutrašnjoj organizaciji reprezentacija selfa i objekta.

Mentalne reprezentacije su trajne kognitivno-afektivne strukture koje predstavljaju obarazac za procesiranje i organizovanje informacija, tako da se nova iskustva mogu asimilovati u postojeće mentalne strukture. Ove kognitivno-afektivne šeme sebe i značajnih drugih, u sebi sadrže i iskustvenu komponentu koja potiče iz ranog značajnog interpersonalnog iskustva. One mogu biti predstave realnosti oko koje se svi slažu ili biti idiosinkratične, primitivne i patološke distorzije koje sugerišu patologiju. Takođe, one odražavaju i razvojni nivo osobe i govore nam o njenim impulsima, afektima, nagonima i fantazijama (Blatt & Levy, 2003).

Kernberg smatra da reprezentacije nastaju procesom internalizacije ranih interpersonalnih iskustava koja su smeštena u memoriju. Ova sećanja se sastoje iz: a) reprezentacije selfa b) reprezentacije drugog i c) afektivnog tona koji je karakterističan za ovaj odnos između selfa i drugog. Razvoj se odvija kako reprezentacije selfa i drugog postaju sve diferenciranije i integrisanije. Zrelije reprezentacije dopuštaju integraciju pozitivnih i negativnih elemenata, kao i toleranciju ambivalencije i kontradikciju u osećanjima prema sebi i drugome. Integrisanije i zrelije reprezentacije imaju veću raznolikost i kompleksnost (Kernberg, 1976).

Prema Blatu i Leviju, mentalne reprezentacije u psihoanalitičkoj teoriji su uglavnom analogne unutrašnjim radnim modelima teorije afektivnog vezivanja. Koje takođe nastaju iz ranog iskustva deteta sa osobama koje o njemu brinu, a potom deluju kao heuristička pravila za kasnije interpersonalne odnose utičući na očekivanja, osećanja i opšti obrazac ponašanja.

Psihoanalitički model mentalnih reprezentacija, međutim, za razliku od unutrašnjih radnih modela, ima više epigenetsku razvojnu orijentaciju. Razvoj mentalnih reprezentacija je moguće pratiti kroz stupnjeve, tokom kojih se viši stupnjevi razvijaju iz nižih, postajući sve precizniji i konceptualno kompleksiji. Unutrašnji radni modeli teorije afektivnog vezivanja su nastali kroz empirijsko proučavanje nekoliko prototipskih situacija, tako da im nedostaje potencijalna složenost i detaljnost psihoanalitičkog koncepta mentalnih reprezentacija. Oni su uglavnom ograničeni na sadržaj reprezentacija (pozitivan naspram negativnog) i na njihove

bihevioralne konsekvence, a ne na strukturalnu organizaciju kognitivnih šema (stepen artikulacije, diferencijacije i integracije) (Blatt & Levy, 2003).

Procenjivanje mentalnih reprezentacija

Procenjivanje mentalnih reprezentacija vrši se na osnovu odgovora sa projekivnih tehnika (Roršarh, Test tematske apercepcije, Izveštaji o ranim sećanjima i snovima) (Blatt, 1990; Blatt i Auerbach 1988, Westen, 1990, po Blatt & Levy, 2003), a u poslednje vreme i na osnovu odgovora sa intervjua.

U Velikoj Britaniji, Piter Fonadi sa saradnicima, razvio je metod procene refleksivne funkcije (RF) na osnovu odgovora sa Intervjua afektivnog vezivanja odraslih (Adult Attachment Interview –AAI, George, Kaplan, Main, 1985, po Fonagi, 1996). Refleksivna funkcija se odnosi na sposobnost razumevanja mentalnih stanja, kako svojih, tako i tuđih. Fonadi sa saradnicima (1996) utvrdio je da psihijatrijski pacijenti imaju niže skorove na testu refleksivne funkcije u odnosu na nepsihijatrijsku kontrolnu grupu.

U Sjedinjenim Američkim Državama, Blatt sa saradnicima, vrši procenu mentalnih reprezentacija na osnovu spontanog opisa sebe i značajnih drugih, u okviru procedure pod nazivom Inventar objektnih odnosa (Object Relation Inventory) (Blatt, & Auerbach, 2003). Inventar objektnih odnosa je zasnovan na teorijskim formulacijama i kliničkim opservacijama: a) ranih procesa artikulacije granica (Jacobson 1964; Kernberg, 1975, Blatt & Wild 1976); b) procesa separacije-individuacije (Mahler, Pine, Bergman, 1975; Coonerty 1986); c) formiranja osećaja selfa (Stern, 1985) i d) veze između razvoja self-definisanja i nivoa interpersonalnog odnošenja (Blatt & Shichman 1983; Blatt & Blass 1990,1996) (sve po po Blatt & Levy, 2003). Dajmond, Blat, Štajner i Kaslou (Diamond, D., Blatt, S., Stayner, D.A & Kaslow, N., po Blatt, & Auerbach, 2003) 1991. godine razvili su skalu za procenu stepena diferenciranosti selfa i odnosa sa drugima. Skala je zasnovana na pretpostavci da psihološki razvoj teče ka pojavi a) konsolidovanog, integrisanog i individualizovanog osećaja selfa i b) empatijskog usaglašenog, uzajamnog odnosa sa značajnim drugim.

Ova skala obuhvata sledećih 10 nivoa: nivo 1 i 2 – nedostatak bazične diferenciranosti između selfa i drugih, nivo 3 – korišćenje ogledanja, nivo 4 – idealizacija ili obezvređivanje selfa/drugog, nivo 5 – oscilacije između polarizovanih negativnih i pozitivnih osobenosti kao manevara za konsolidaciju i stabilizaciju reprezentacija, nivo 6 i 7 - pojava diferencirane, konstantne i integrisane reprezentacije sebe i drugih, sa povećanom tolerancijom ka složenosti i nejasnosti, nivo 8 – reprezentacije sebe i drugih su empatijskom odnosu, nivo 9 –

reprezentacije sebe i drugih su u recipročnoj i uzajamno olakšavajućoj interakciji, nivo 10 – refleksivno konstruisane integrisane reprezentacije selfa i drugih u recipročnom, uzajamnom odnosu.

Pouzdanost i validnost ove skale kao mere diferenciranosti selfa i odnosa sa drugima je na zadovoljavajućem nivou (Stayner, 1994, po Blatt & Auerbach, 2001).

Blatt i Erbach (Blatt, Auerbach, 2001) ukazuju na sledeće razlike između Skale refleksivne funkcije i Skale diferenciranosti selfa – odnosa sa drugim:

a) Skala refleksivne funkcije se fokusira primarno na kognitivne aspekte – na sposobnost razumevanja mentalnih stanja ili, da iskoristimo Fonadijev termin, mentalizaciju. Skala diferenciranosti – odnosa sa drugim se fokusira na afektivne i relacione dimenzije, kao i na kognitivne aspekte mentalnih reprezentacija tj. kako osoba predstavlja svoj svet interpersonalnih odnosa i svoje mesto u njemu.

b) Skala refleksivne funkcije se fokusira na različite nivoe evocirane konstantnosti (evocative constancy) – sposobnost da se misli o pozitivnim osobenostima drugog u njegovom odsustvu ili kada je odnos ugrožen uz očuvanje koherentne, integrisane slike. Skala diferenciranosti selfa – odnosa sa drugim meri niže i više nivoe u odnosu na nivo evocirane konstantnosti. Ona omogućava merenje primitivnijih nivoa (na pr. onih u kojima se gubi granica ja – drugi), kao i viših nivoa, u kojima osoba ne samo da razume tuđa mentalna stanja, već i da se kroz odnos sa drugima osoba sama razvija i gradi (Blatt & Auerbach, 2001).

Ono što je zajedničko ovim skalama je teorijska perspektiva kojom se naglašava dijalektička povezanost između intersubjektivnosti, posmatrane kao kognitivni kapacitet (sposobnost da se razumeju svoja i tuđa stanja uma), i kao odnos u kome dva nezavisna uma prepoznaju međusobnu subjektivnost i autonomnost, a cene i neguju bliskost.

2. PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Opšti problem ovog istraživanja je provera inkrementalne diferencijalno dijagnostičke snage instrumenta Self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim (SDOD) u odnosu na postojeće instrumente za procenu strukture ličnosti: NEO PI-R-a i Delte.

2.1. Ciljevi istraživanja

1. Utvrditi poziciju kliničkih grupa na Skali self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim i njenu efikasnost u diskriminaciji ovih grupa.

2. Utvrditi procenat dodatne varijanse u objašnjenju razlika između grupa na osnovu Skale self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim , a nakon primene Neo-Pi-R-a i Delte.

2.2. Hipoteze

1. Skala self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim dobro diskriminiše kliničke grupe (očekuje se koeficijent kanoničke korelacije, tj. indeks diskriminacije >0.5)
2. Najnižu poziciju na Skali self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim ima klinička grupa psihotičnih, potom grupa neurotičnih, dok grupa bez dijagnoze najvišu, pri čemu je ovo razlikovanje statistički značajno.
3. Skala self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim obezbeđuje inkrementalni diferencijalno dijagnostički doprinos prilikom razvrstavanja kliničkih grupa u odnosu na Neo-Pi-R i Deltu. (bar. 3% dodatno korektno klasifikovanih slučajeva).

3. METOD

3.1. Uzorak

Istraživanjem će biti obuhvaćeno 150 ispitanika koji su svrstani u sledeće 3 grupe na osnovu dijagnoze mentalnog poremećaja procenjenih od strane ordinirajućeg psihijatra, a na osnovu kriterijuma ICD-10 Klasifikacije mentalnih poremećaja.

1. Pedeset ispitanika sa bar jednom od dijagnoza koji su svrstane u okviru bloka Shizofrenija, shizotipski poremećaj i poremećaj sa sumanutošću (F20-F29)
2. Pedeset ispitanika sa bar jednom od dijagnoza koji su svrstane u okviru bloka ICD 10 - Neurotski, sa stresom povezani i somatoformni poremećaj (F40-F48)
3. Pedeset ispitanika bez dijagnoze

3.2. Variable i instrumenti

3.2.1. Demografske varijable:

- Pol
- Starost (broj godina koje je ispitanik napunio do trenutka ispitivanja)
- Step en obrazovanja (broj završenih godina školovanja)

3.2.2 Tri dijagnostičke kategorije definisane procenom nezavisnog stručnjaka (na osnovu kriterijuma ICD-10 Klasifikacije mentalnih poremećaja)

- ICD klasifikacija: F20-F29, blok Shizofrenija, shizotipski poremećaji i poremećaji sa sumanutošću: F20 Shizofrenija, F21 Shizotipski poremećaj, F22 Perzistentni poremećaj sa sumanutošću, F23 Akutni i prolazni psihotični poremećaj, F24 Indukovani poremećaj sa sumanutošću, F25 Shizoafektivni poremećaj, F28 Drugi neorganski psihotični poremećaj, F29 Nespecifikovana neorganska psihoza.
- ICD klasifikacija: F40-F48 blok Neurotski, sa stresom povezani i somatoformni poremećaji: F40 Fobični anksiozni poremećaji, F41 Drugi anksiozni poremećaj, F42 Opsesivno-kompulzivni poremećaj, F43 Reakcija na težak stres i poremećaji prilagođavanja, F44 Disocijativni poremećaji, F45 Somatoformni poremećaji, F48 Drugi neurotski poremećaj.
- Bez dijagnoze

3.2.3. Nivo self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim

Na osnovu procene nivoa self diferencijacije pacijenta i kvaliteta njegovog odnosa sa važnim osobama iz njegovog života psihoanalitičari procenjuju strukturu njegove ličnosti kao i stepen njegovog psihološkog razvoja. Blat sa saradnicima, na osnovu psihoanalitičkih teorija (Jakobsonove, Malerove, Šterna, Kernberga, i dr.) razvio je „Inventar objektnih odnosa“ kojim su analitičari koristeći spontane opise sebe i značajnih drugih od strane pacijenta, procenjivali gde se on nalazi na desetostepenoj skali koja je dole navedena (Blatt, S. & Auerbach, J., 2001):

- Nivo 1 – **Kompromis granica self/drugi** (bazični osećaj fizičke kohezivnosti / integriteta reprezentacija nedostaje ili je narušen)
- Nivo 2 – **Konfuzija granica self/drugi** (self i drugi su reprezentovani kao fizički nedirnuti i odvojeni, ali su osećanja i misli amorfnii, nediferencirani ili pomešani.)
- Nivo 3 – **Korišćenje ogledanja** (karakteristike ja i drugog bukvalno su identične)
- Nivo 4 – **Idealizacija ili obezvređivanje selfa/drugog** (pokušaj da se konsoliduju reprezentacije na osnovu potpune idealizacije ili potpunog obezvređivanja)
- Nivo 5 – **Poludiferencijacija, nejakakonsolidacija reprezentacija kroz cepanje (polarizaciju) i/ili kroz naglašavanje konkretnih delova osobenosti** (ekstremni, preterani, jednostrani opis)

- Nivo 6 – **Pomaljanje ambivalentne konstantnosti (kohezije) reprezentacija selfa i izranjanje osećaja odnosa sa drugima** (Pojava konsolidacije različitih aspekata sebe i drugog uz kolebljivu, nesigurnu ili ambivalentnu integraciju; lista prikladnih konvencionalnih karakteristika, kojima nedostaje osećaj jedinstvenosti.)
- Nivo 7- **Konsolidovana, konstantna (stabilna) reprezentacija selfa i drugog u jednosmernim odnosima** (Diferencirane misli, osećanja, potrebe; povećana tolerancija ka integraciji različitih aspekata; raspoznavanje svojih i tuđih kvaliteta i karakteristika, uz razumevanje drugih.)
- Nivo 8 – **Kohezivan, individualizovan, emotivno razumevajući odnos selfa i drugog** (Kohezivan, nijansiran osećaj selfa i drugih koji su povezani; jasan osećaj identiteta; interes za interpersonalne odnose; kapacitet za razumevanje tuđe perspektive.)
- Nivo 9 – **Recipročno povezani, produbljujući odnosi selfa i drugog** (Kohezivni osećaj selfa i drugog u recipročnim odnosima koji transformišu self i drugog u složenim, stalno produbljujućim odnosima.)
- Nivo 10 – **Kreativne, integrisane konstrukcije sebe i drugog u međusobno usklađenim odnosima uz izraženu empatiju.** (Integrirani recipročni odnosi uz priznavanje tuđeg doprinosa u konstrukciji značenja u složenim interpersonalnim odnosima.)

U toku istraživačkog seminara Beogradskog psihoanalitičkog društva (BPD) i IAN-a Međunarodne mreže pomoći, analitičari i studenti BPD-a uz mentorstvo istraživača psihologa, pokušali su da operacionalizuju ovih 10 nivoa i provere metrijske karakteristike novonastalog instrumenta **Self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim**. Dalji rad na usavršavanju ovog instrumenta je u toku.

3.2.4. NEO PI-R

NEO PI-R je upitnik koji je zasnovan na Petofaktorskom modelu ličnosti (Costa i MC Crae, 1992). Model pretpostavlja da se prostor bazične strukture ličnosti može opisati na osnovu pet faktora: Neuroticizam, Ekstraverzija, Otvorenost, Saradljivost i Savesnost.

Osnovnih pet faktora nazvaju se domeni i podrazumevaju skupine različitih kognitivnih, afektivnih i bihevioralnih dimenzija. Aspekti su uže crte, hijerarhijski nižeg nivoa, koji bliže određuju sadržaj osnovnih domena (Knežević, G. sa sar, 2004).

- **Neuroticizam** podrazumeva razlikovanje između prilagođenosti i emocionalne stabilnosti u odnosu na neprilagođenost i emocionalnu nestabilnost, kao i tendenciju da se ne/dožive negativna osećanja.
Aspekti neuroticizma su: anksioznost, hostilnost, depresivnost, socijalna nelagodnost, impulsivnost, vulnerabilnost.
- **Ekstraverzija** se odnosi na društvenost osobe.
Aspekti ekstraverzije su: toplina, druželjubivost, asertivnost, aktivitet, potraga za uzbuđenjem, pozitivne emocije.
- **Otvorenost** podrazumeva estetsku senzitivnost, intelektualnu radoznalost, intraceptivnost, preferenciju različitosti, potrebu za promenom i nezavisnost mišljenja. Aspekti otvorenosti su: fantazija, estetika, osećanja, akcija, ideje, vrednosti.
- Saradljivost je dimenzija interpersonalnih relacija.
Aspekti **saradljivosti** su: poverenje, iskrenost, altruizam, popustljivost, skromnost, blaga narav.
- Svesnost predstavlja sposobnost samokontrole u smislu disciplinovane težnje ka ciljevima i striktno pridržavanje principa.
Aspekti **svesnosti** su: kompetencija, red, dužnost, postignuće, samo-disciplina, promišljenost.

Upitnik se sastoji od 240 ajtema svrstanih u 5 skala za procenu osnovnih faktora /domena ličnosti. Svaka skala sadrži 6 subskale sa po 8 ajtema za merenje specifičnih crta/aspekata u okviru domena. Intezitet prisustva ili odsustva indikatora reprezentovanih pojedinačnim ajtemima ocenjuje se na petostepenoj skali Likertovog tipa.

3.2.4. DELTA-10

DELTA -10 je upitnik samoprocene koji je namenjen merenju dezintegracije ili predispozicije ka psihozi kao bazične crte ličnosti (Knežević sa sar., 2008). Upitnik se sastoji od 10 subskala koji mere specifične modalitete ove dimenzije:

- **Opšta egzekutivna funkcija** (disregulacija pamćenja, koncentracije, pažnje, razumevanja govora, kontrola motornih outputa, kontrola emocionalnih reakcija)
- **Perceptualne distorzije** (depresionalizacija, derealizacija, obmane posebno u pogledu strukture i funkcionisanja tela)
- **Povećana svesnost** (sintestezija, responzivnost na stimuluse kojima je osoba zaokupljena (uživanje u muzici, toploti, šetnji), povećana svesnost, pojačana kognicija.
- **Depresija** (tuga, osećanje usamljenosti, hroničan zamor, osećanje beskorisnosti, samosažaljenje, беспомоћност suicidalna ideacija)
- **Paranoja** (sumnjičavost, nepoverenje u druge, ideje proganjanja, posmatranja i praćenja, okrivljivanja drugih za sopstvene neuspehe, povredljivost, verovanje u zaveru)
- **Manija** (preterana aktivnost, agitacija, ekstremni optimizam, povišeno raspoloženje, preterano samopouzdanje, grandioznost)
- **Socijalna anhedonija** (rezervisanost u odnosima, preferencija osobe da živi sama, stidljivost, usamljenost i odsustvo potrebe za bliskim prijateljima)
- **Zaravnen afekat** (ravnodušnost prema sebi i drugima, slaba afektivna modulacija, distanciranost i nezainteresovanost za druge, emocionalna utrnulost, ravnodušnost u odnosu na budućnost)
- **Somatoformna disregulacija** (teški oblici senzornih i motornih konverzija, doživljaj da organi ne funkcionišu dobro ili da su uništeni, neosetljivost na bol i ukupna telesna otupelost)
- **Magijsko mišljenje** (doživljaj telepatske ili energetske povezanosti sa drugim ljudima, akauzalno mišljenje, verovanje u zagrobni život, reinkarnaciju, magijske uticaje, horoskop)

Skale imaju 8 ajtema, tako da upitnik ima ukupno 80 ajtema. Intezitet prisustva ili odsustva indikatora reprezentovanih pojedinačnim ajtemima ocenjuje se na petostepenoj skali Likertovog tipa.

4. SRUKTURA RADA

I Teorijski uvod

1. Značaj istraživanja
2. Definisanje osnovnih pojmova i teorijski okvir
 - 2.a. Psihoanalitički pristup proceni ličnosti
 - 2.b. Psihologija individualnih razlika

II Problem

1. Problem istraživanja
2. Ciljevi istraživanja
3. Hipoteze

III Metod istraživanja

1. Opis uzorka i toka istraživanja
2. Varijable i instrumenti
3. Tehnike obrade podataka

IV Rezultati istraživanja i interpretacija

V Diskusija

VI Zaključci

VII Literatura

5. LITERATURA

- Blatt, S. & Auerbach, J. (2001) Mental representation, Severe Psychopathology, and the Therapeutic Process, *J.Amer. Psychoanal. Assn.*, 49: 113-159.
- Blatt, S.J., Auerbach, J.S. (2003). Psychodynamic Measures of Therapeutic Change. *Psychoanal. Inq.*, 23:268-307.
- Blatt, S.J., Levy, K.N. (2003). Attachment Theory, Psychoanalysis, Personality Development, and Psychopathology. *Psychoanal. Inq.*, 23:102-150
- Costa P.T. & McCrae, R.R. (1992) *Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R) – professional manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, Inc.

- Fonagy, P., Leigh, T. Steele, M. Steele, H. Kennedy, R. Mattoon, G. Target, M. & Gerber, A. (1996), The relation of attachment status, psychiatric classification, and response to psychotherapy. *J. Abnorm. Psychol.*, 64: 22-31
- Svetska zdravstvena organizacija Ženeva (1992) ICD-10 KLASIFIKACIJA MENTALNIH POREMEĆAJA I POREMEĆAJA PONAŠANJA, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
- Kernberg, O. F. (1976), *Object Relations Theory and Clinical Psychoanalysis*. New York: Aronson.
- Kernberg, O.F. (1988). *Psychic Structure and Structural Change: An Ego Psychology. Journal of the American Psychoanalytic Association*, 36S, 315-337
- Knežević, G., Džamonja-Ignjatović, T, Đurić-Jočić D. (2004) *Petofaktorski model ličnosti*, Centar za primenjenu psihologiju, Beograd.
- Knežević, G, Savić, D., Kutlešić, V., Jović. V., Opačić, G., Šaula, B. (2008) *Desintegration: A Basic Personality Trait*, članak u pripremi
- Šaula-Marojević, B. (2007) *Validacija konstrukta dezintegracije konativnih funkcija na kliničkoj populaciji*, odbranjena magistarka teza, Filozofski fakultet, Beograd

Izveštaj stručne komisije o odobrenju teme doktorske teze i određivanje mentora:

**„DIFERENCIJALNO-DIJAGNOSTIČKA SNAGA INSTRUMENTA ZA PROCENU
NIVOA RAZVOJA SAMODIFERENCIJACIJE I ODNOSA SA VAŽNIM DRUGIM,,**

Tijana Miladinović je podnela predlog teme doktorskog rada pod naslovom „Inkrementalna diferencijalno dijagnostička snaga instrumenta self diferencije i odnosa sa važnim drugim”. Centralna tema rada je utvrđivanje diferencijalno-dijagnostičke snage psihoanalitičkog konstrukta self diferencijacije u odnosu na prostor koji određujemo kao bazičnu strukturu ličnosti. Rad ima za cilj da utvrdi u kojoj meri klinički relevantna psihoanalitička opojmljenja kakvo je self diferencijacija i sa njom povezan odnos prema važnim drugim mogu doprineti razumevanju širokih psihopatoloških entiteta (kakvi su poremećaji psihotičnog i neurotičnog kruga) izvan i preko onoga što nam omogućuje bazična struktura ličnosti i sa njom povezani dinamički procesi. Dobijeni rezultati bi bili diskutovani u kontekstu veoma važnog problema redundantnosti konstrukata u psihologiji individualnih razlika, tj. svodivosti i prevodivosti njihove iz jedne discipline u drugu sa približno istim ili sličnim značenjem.

METODOLOGIJA

Uzorak ispitanika

Istraživanjem bi bilo obuhvaćeno 150 ispitanika. Subjekti bi bili pacijenti ustanova mentalnog zdravlja, svrstani u 3 grupe na osnovu dijagnoze mentalnog poremećaja procenjenih od strane ordinirajućeg psihijatra, a na osnovu kriterijuma ICD-10 Klasifikacije mentalnih poremećaja. Predlog strukture uzorka je sledeći: a) Pedeset ispitanika sa dijagnozom shizofrenije, shizotipskog poremećaja i poremećaja sa sumanutošću (F20-F29); b) Pedeset ispitanika sa neurotskim, sa stresom povezanim i somatoformnim poremećajem (F40-F48), i c) Pedeset ispitanika bez dijagnoze (tzv. zdrava kontrola).

Varijable i instrumenti

Tri kontrolne varijable, tj. varijable po kojima će se grupe uravnotežavati:

- Pol
- Starost (broj godina koje je ispitanik napunio do trenutka ispitivanja)
- Step en obrazovanja (broj završenih godina školovanja)

Nominalna varijabla sa tri kategorije koje će fiksirati pripadništvo ispitanika jednoj of tri dijagnostičke kategorije: a) F20-F29, Shizofrenija, shizotipski poremećaji i poremećaji sa sumanutošću, b) F40-F48 Neurotski, sa stresom povezani i somatoformni poremećaji, i c) „zdrava kontrola“.

Deset varijabli koje definišu teme self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim (iz kojih će biti ekstrahovane dve ili tri varijable višeg reda). Ove varijable su definisane na osnovu empirijske reformulacije modela objektnih odnosa Blatt & Auerbach (2001), a koju su napravili Miladinović, Knežević, Opačić, Jović, Pirgić & Mačkić (2008). One predstavljaju

afektivno-kognitivne strukture (mentalne reprezentacije) za procesiranje i organizaciju informacija, i odražavaju sledećih 10 nivoa reprezentacija selfa i drugog, kao i afektivnog tona koji ih prati: **Kompromis granica self/drugi** (bazični osećaj fizičke kohezivnosti / integriteta); **Konfuzija granica self/drugi** (self i drugi su reprezentovani kao fizički nedirnuti i odvojeni, ali su osećanja i misli amorfni, nediferencirani ili pomešani); **Korišćenje ogledanja** (karakteristike ja i drugog, kao što su fizička pojava ili telesne osobenosti, oblik, veličina, bukvalno su identični); **Idealizacija ili obezvređivanje selfa/drugog** (pokušaj da se konsoliduju reprezentacije na osnovu potpune idealizacije ili potpunog obezvređivanja); **Poludiferencijacija, nejaka konsolidacija reprezentacija kroz cepanje (polarizaciju) i/ili kroz naglašavanje konkretnih delova osobenosti** (ekstremni, preterani, jednostrani opis); **Pomaljanje ambivalentne konstantnosti (kohezije) reprezentacija selfa i izranjanje osećaja odnosa sa drugima** (pojava konsolidacije različitih aspekata sebe i drugog uz kolebljivu, nesigurnu ili ambivalentnu integraciju); **Konsolidovana, konstantna (stabilna) reprezentacija selfa i drugog u jednosmernim odnosima** (povećana tolerantnost ka integraciji različitih aspekata i raspoznavanje svojih i tuđih kvaliteta i karakteristika, uz razumevanje drugih); **Kohezivan, individualizovan, emotivno razumevajući odnos selfa i drugog** (jasan osećaj identiteta, interes za interpersonalne odnose i kapacitet za razumevanje tuđe perspektive); **Recipročno povezani, produbljujući odnosi selfa i drugog** (kohezivni osećaj selfa i drugog u recipročnim odnosima koji transformišu self i drugog u složenim, stalno produbljujućim odnosima); **Kreativne, integrisane konstrukcije sebe i drugog u medjusobno uskladenim odnosima uz izraženu empatiju** (integrisani recipročni odnosi uz priznavanje tuđeg doprinosa u konstrukciji značenja u složenim interpersonalnim odnosima). Ove varijable će biti procenjene inventarom self-diferencijacije i odnosa sa važnim drugim samoopisnog tipa od ukupno 90 stavki, raspoređenih u 10 subskala.

Četrdeset varijabli koje definišu facete ili modalitete bazične strukture ličnosti (iz kojih će biti ekstrahovano šest varijabli višeg reda – **Neuroticizam, Ekstraverzija, Otvorenost, Saradljivost, Savesnost i Dezintegracija**). Ove varijable su definisane na osnovu petofaktorskog modela ličnosti Costa & McCrae-a (1992), i modela dezintegracije Kneževića et al. (2005). Ove varijable će biti procenjene inventarima NEO PI-R (Costa & McCrae, 1992), koji sadrži 240 stavki raspoređenih u 30 subskala, i DELTA-10 koji sadrži 150 stavki raspoređenih u 10 subskala.

Kandidatkinja je formulisala i sledeća očekivanja kad je reč o ishodima njenog kvazi-eksperimenta: 1. Inventar self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim dobro diskriminiše kliničke grupe (očekuje se koeficijent kanoničke korelacije, tj. indeks diskriminacije >0.5); 2. Najniži skor na inventaru self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim ima klinička grupa psihotičnih, a potom grupa neurotičnih, dok grupa bez dijagnoze ima najviši skor, pri čemu je ovo razlikovanje statistički značajno, i 3. Inventar self diferencijacije i odnosa sa važnim drugim obezbeđuje inkrementalni diferencijalno dijagnostički doprinos prilikom razvrstavanja kliničkih grupa u odnosu na skorove šest bazičnih dimenzija ličnosti (bar. 3% dodatno korektno klasifikovanih slučajeva).

Značaj rada

Praktičan značaj rada se ogleda u tome što će on omogućiti dobijanje podataka o upotrebljivosti jednog novog instrumenata u diferencijalno-dijagnostičkoj proceni,

instrumenta zasnovanog na psihoanalitičkim shvatanjima o povezanosti između rastuće preciznosti i kompleksnosti self-prezentacija i rastućih kapaciteta za odnos u kome dva nezavisna uma prepoznaju međusobnu nezavisnu subjektivnost i autonomnost, a cene i neguju bliskost. Eventualan inkrementalni diferencijalno-dijagnostički uspeh bio bi zanimljiv sa još jednog stanovišta: stanovišta mogućnosti procene kompleksnih mentalnih reprezentacija ne ekstenzivnom kliničkom dijagnostikom, već jednostavnom metodom samoprocene. Naravno, negativan rezultat studije ne bi definitivno značio da to nije moguće, ali bi pozitivan rezultat bio svakako sanžno govorio toj mogućnosti u prilog.

Međutim, eventualna nesvodivost varijanse psihopatoloških fenomena koja bi se mogla objasniti konceptom self-diferencijacije na bazičnu strukturu ličnosti imala bi veliki teorijski značaj, jer bi osvetlila aspekte psihopatologije koji se ne mogu razumeti iz bazične strukture ličnosti, već nekih opojmljenja koja svakako nisu u prvoj borbena liniji akademske ortodoksije. S druge strane, i negativan rezultat bi bio sazajno dragocen: bio bi snažan prilog principu štednje i konzervativnosti kada je reč o uvođenju novih konstrukata u objašnjenje ljudskog ponašanja, pojačao bi značaj „prevođenja“ teorijskih pojmova kojima se služe bliske empirijske discipline, i mogao da utiče na poboljšanje komunikacije između istraživača manje i više strogih akademskih orijentacija.

Mentalne reprezentacije u psihoanalitičkoj teoriji su uglavnom analogne unutrašnjim radnim modelima teorije afektivnog vezivanja. Oba tipa fenomena nastaju iz ranog iskustva deteta sa osobama koji o njemu brinu, a potom deluju kao heuristička pravila za kasnije interpersonalne odnose utičući na očekivanja, osećanja i opšti obrazac ponašanja. Psihoanalitički model mentalnih reprezentacija, međutim, za razliku od unutrašnjih radnih modela, ima više epigenetsku razvojnu orijentaciju. Razvoj mentalnih reprezentacija je moguće pratiti kroz stupnjeve, tokom kojih se viši stupnjevi reprezentacija razvijaju iz nižih, a reprezentacije postaju sve preciznije i konceptualno kompleksije. Unutrašnji radni modeli teorije afektivnog vezivanja su nastali kroz empirijsko proučavanje nekoliko prototipskih situacija, te im nedostaje potencijalna složenost i detaljnost psihoanalitičkog koncepta mentalnih reprezentacija. Oni su uglavnom ograničeni na sadržaj reprezentacija (pozitivan naspram negativnog) i na njihove bihejviralne konsekvence, a ne na strukturalnu organizaciju kognitivnih šema (stepen artikulacije, diferencijacije i integracije) (Blatt & Levy, 2003). Upravo u tome i leži heuristički potencijal konstrukta mentalnih reprezentacija na način kako ih određuju psihoanalitičari. Da li će taj potencijal biti realizovan kada je reč o razumevanju psihopatoloških fenomena pokazaće rezultati ovog istraživanja.

Imajući u vidu značaj istraživanja, kao i predloženu metodologiju, predlažem Naučno-nastavnom veću da prihvati temu doktorskog rada Tijae Miladinović.

Prof. dr Goran Knežević

Prof. dr Goran Opačić

Doc. dr Sanja Totić
